

N:o 13.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Maj 1879, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ökande af Riksbankens för afbetalningslån afsedda fond.

Banko-Utskottet, som haft för afsigt att, på sätt tillförene egt rum, till Riksdagens pröfning och afgörande i ett sammanhang öfverlemnna förslag till de ändringar i bankoreglementet, Utskottet ansett böra af väckta motioner eller inom Utskottet och af Bankofullmäktige gjorda framställningar i detta hänseende påkallas, har funnit sig af förefintliga förhållanden manadt att för tids vinnande inkomma till Riksdagen med särskildt utlåtande rörande de inom Andra Kammaren af Herrar A. P. Lind, Gustaf Andersson, A. F. Petersson och Jöns Persson väckta motioner, N:is 19, 44, 111 och 113, om dels ökande af Riksbankens för afbetalningslån afsedda fond, hvilken för närvarande är fastställd att utgöra högst tio millioner kronor, dels ock meddelande af bestämmelse i bankoreglementet om skyldighet för vederbörande styrelser att inom viss kort tid lemna lånesökande besked, huruvida ingifven låneansökning blifvit bifallen eller afslagen.

Motionärerne hafva föreslagit:

Herr *Lind*, med hvilken fem ledamöter af Andra Kammaren sig förenat: dels att 27 § i nuvarande bankoreglemente må erhålla den förändring, att till afbetalningslån må kunna användas högst femton millioner kronor, och dels att en ny bestämmelse i förberörda reglemente införas derom, att den lånesökande bör af vederbörande styrelse meddelas besked inom en vecka efter ansökans ingifvande om lånet är bifallet eller

afslaget, och hvilken föreskrift syns förslagsställaren lämpligast kunna införas i 32 § 6 mom. af bankoreglementet;

Herr *Gustaf Andersson*, i hvars förslag sju af Andra Kammarens medlemmar instämt: dels att 27 § af bankoreglementet får följande förändrade lydelse: »Till afbetalningslån skola, i den mån ingifna lånehandlingar dertill föranleda, användas högst tolf millioner kronor», dels ock att i 32 § af bankoreglementet må införas stadgande derom, att vederbörande styrelse skall genast och sist inom åtta dagar pröfva inkommen lånehandling och deröfver meddela utlåtande;

Herr *A. F. Petersson*, med hvilken två af Andra Kammarens ledamöter instämt: att den del af Riksbankens för år 1878 upplupna vinst, som beslutes skola åt Riksbanken bibehållas, må användas till förstärkande af den för afbetalningslån afsedda fond; och

Herr *Jöns Persson*: »att fonden i Riksbanken för afbetalningslån höjes till maximum tolf millioner kronor, dock med rätt för Fullmäktige att, då bankens egen ställning och säkerhet påkallar, öfverföra häraf tre millioner kronor till den fond, som erfordras».

Hvad först beträffar den sålunda ifrågakända förhöjningen af Riksbankens för afbetalningslån afsedda fond, hafva Bankofullmäktige uti inforbradt utlåtande anført följande:

I anledning af dessa förslag få Fullmäktige först erinra, att fonden för de så kallade omsättningslånen år 1844 utgjorde 13,500,000 kronor, hvarefter den succesivt nedsattes till 9,600,000, men år 1870 höjdes till 10,000,000 kronor, vid hvilket belopp den sedan dess bibehållits; och har från sistnämnda tid detta belopp varit tillräckligt att möta lånebehofven ända tills under år 1877, då brist uppstod vid afdelningskontoret i Göteborg, och under år 1878, då hela fonden blifvit anlitad och ett ej ringa lånebehof derutöfver yppat sig.

De skäl, som blifvit anförda mot förhöjning af denna fond, hafva förnämligast varit, att det ej vore öfverensstämmande med en sund bankförvaltning att binda en betydlig del af bankens tillgångar i en lånerörelse, hvars bestämmelser hindrade bankstyrelsen att vid behof och hastigare än successivt under 2½ år åter indraga de utlånade medlen, hvarigenom bankens förnämsta uppgift att uppehålla myntvärdet skulle kunna i betänklig grad blottställas; samt att den mindre jordbrukarens intresse, hvilket med afbetalningslånen i väsentlig mån afses, redan vore tillräckligt tillgodosedt genom under senare tider öppnade andra låneutvägar.

Att likväl afbetalningslånen, hvilka för Banken medfört särdeles små förluster, varit och äro till stort gagn för mindre jordbrukare och näringsidkare, lär svårligen kunna bestridas, lika litet som det kan

visas, att det behof, hvilket de fylla, kan fyllas genom de vanliga hypotekslånen; och då med afseende å Riksbankens uppgift att befordra »handelns och alla nyttiga näringars uppkomst och förkofran» äfven en fond för afbetalningslån blifvit afsatt, synas ofvan anförda skäl hufvudsakligen böra mana dertill, att fonden bestämmes med hänsyn dels till andra lånegrenars utveckling, dels till Bankens kapitaltillgångar.

Hvad först beträffar öfriga lånegrenar eller diskontering af vaxlar, utlåning på kortare tid eller uppsägning samt uttag på kreditiv, så har den 31 December varit utestående i afrundade tal

1869	Kr. 23,133,000: —
1870	» 21,182,000: —
1871	» 21,687,000: —
1872	» 28,012,000: —
1873	» 31,847,000: —
1874	» 34,804,000: —
1875	» 32,746,000: —
1876	» 36,671,000: —
1877	» 37,569,000: —
1878	» 41,755,000: —

i hvilka belopp för 1869—1874 äro inberäknade äfven de åt filialbankerna lemnade förskott.

På omsättnings- eller afbetalningslån har vid samma tider varit utestående:

1869	Kr. 9,577,000: —
1870	» 9,137,000: —
1871	» 7,563,000: —
1872	» 5,890,000: —
1873	» 5,511,000: —
1874	» 5,695,000: —
1875	» 6,712,000: —
1876	» 6,939,000: —
1877	» 8,373,000: —
1878	» 9,981,000: —

Af denna sammanställning framgår, att den allmänna utlåningsrörelsen under ifrågavarande tid stigit med något öfver 80 procent, och att behofvet af afbetalningslån under de senaste åren stigit samtidigt med lånebehofvet i allmänhet.

För bedömande af Riksbankens förmåga att utan olägenhet bära den ytterligare utlåning, som genom någon förhöjning af fonden för

afbetalningslån skulle kunna uppkomma, vilja fullmäktige erinra derom, att Bankens kapitalöfverskott utöfver grundfonden, bestående af reservfonden och reserverade medel, som den 31 December 1869 utgjorde 3,886,336: 86, samma dag 1878 hade uppgått till 14,583,398: 38, och sålunda stigit med 10,697,061: 52.

Om Fullmäktige, med stöd af hvad ofvan blifvit visadt i afseende å Bankens utlåningsrörelse i allmänhet äfvensom dess under senare åren vunna förstärkning, sålunda medgifva, att äfven någon tillökning i fonden för afbetalningslån kan utan obillighet ifrågasättas, qvarstår likväl i det väsentligaste orubbad den mest betydande anmärkningen mot en sådan åtgärd, nemligen att derigenom en ännu större del af Bankens fonder skulle kunna komma att så bindas, att de endast efter jämförelsevis längre tid kunde vid behof åter indragas. Om Fullmäktige detta oakadt nu finna sig böra tillstyrka denna åtgärd, kan sådant endast ske under förutsättning, att Fullmäktige berättigas handhafva denna lånerörelse på fullkomligt samma sätt som andra Bankens lånegrenar, och att all tve tydighet i detta hänseende undanrödjes. I bankoreglementet har nu § 27 följande lydelse:

»Till afbetalningslån skall, i den mån ingifna lånehandlingar dertill föranleda, användas högst tio millioner kronor.»

Om af denna lydelse kan dragas den slutsats, att Bankens styrelse skulle helt och hållet oberoende af så väl penningställningen inom landet i allmänhet som förhållandet inom Riksbanken ovilkorligt i och för afbetalningslån, »i den mån ingifna lånehandlingar dertill föranleda», tillhandahålla ett bestämdt belopp, detta må vara hvilket som helst; om således den för dessa lån anvisade fond är att betrakta såsom ett på 2½ år beviljadt och ständigt fortfarande kreditiv, utan att Fullmäktige på denna lånerörelse, i händelse omständigheterna dertill skulle föranleda, egde tillämpa bestämmelserna i § 14 af bankoreglementet, i sådant fall skulle Fullmäktige utan tvekan för sin del afstyrka hvarje tillökning af en dylik lånerörelse. Det är af denna anledning som Fullmäktige såsom vilkor för sitt tillstyrkande af tillökning i fonden för afbetalningslånen uppställa en sådan ändring i nyss åberopade § af bankoreglementet, att all tvekan om Fullmäktiges rätt och pligt att vid behof göra inskränkingar äfven i denna gren af utlåningsrörelsen undanrödjes.

Beträffande det belopp, hvartill fonden för afbetalningslån lämpligen skulle höjas, anse Fullmäktige med afseende å för handen varande omständigheter och kända lånebehof detsamma kunna bestämmas till tolf millioner kronor.

I öfverensstämmelse härmed få Fullmäktige hemställa, att § 27 i bankoreglementet måtte erhålla följande lydelse:

Till afbetalningslån må användas högst tolf millioner kronor.

Under förutsättning af bifall till denna hemställan torde följd-rigtigheten fordra, att äfven § 32 mom. b erhåller en motsvarande förändring, och få Fullmäktige hemställa, att nämnda mom. erhåller följande lydelse:

»Inlemnas till hufvud- eller afdelningskontor ansökningar om lån af detta slag å större sammanlagdt belopp än tillgångarne medgifva, *prövas låneansökningarne* i den ordning anmälan derom ingått.»

För den händelse att Banko-Utskottet emellertid skulle under för handen varaude förhållanden hysa betänklighet mot att tillstyrka bifall till den förhöjning i fonden för afbetalningslån, som Fullmäktige här ofvan föreslagit, anse sig Fullmäktige äfven böra antyda en annan åtgärd, hvarigenom den redan nu anvisade fonden skulle i någon mån bättre än hittills motsvara behovet, nemligen genom att från 6,000 till 4,000 kronor nedsätta det högsta belopp hvarför, enligt § 33 mom. 4 i bankoreglementet, någon låntagare får i denna fond häfta. Vid hufvudkontoret äfvensom vid afdelningskontoren i Göteborg och Malmö (från Visby och Luleå äro uppgifter ännu ej inkomna) var antalet af under åren 1876—1878 beviljade sådana större lån 488 med ett sammanräknadt lånebelopp af 2,641,150 kronor, hvadan, om dessa lån utgått med allenast 4,000 kronor hvardera, uppkommit en besparing af 689,150 kronor.»

Emot detta beslut skiljaktiga meningar hafva anförts af Fullmäktiges ordförande, Herr Grefve Lewenhaupt, och vice ordförande, Herr von Ehrenheim, hvilka anført:

Herr *von Ehrenheim*: »I öfverensstämmelse med de åsigter, som uttalades af Herrar Fullmäktige i utlåtande till Banko-Utskottet den 27 Mars 1878, får jag afstyrka den föreslagna förhöjningen af fonden till afbetalningslån. Den utlåning, som från denna fond eger rum, är föga förenlig med en sedelutgifvande banks ändamål och verksamhet, och icke är det heller lämpligt att i vidsträcktare mån, än nu är förhållandet, anvisa vissa fonder till vissa ändamål och så medelst återvända till ett system, som är öfvergifvet och hvaraf den nuvarande fonden för afbetalningslån är enda återstoden. Vål är det sant, att Fullmäktige med stöd af 14 § i Bankoreglementet kunna indraga äfven afbetalningslånen, om så prövas nödigt, men det är gifvet att, då Riksdagen anslagit ett visst belopp till en viss slags utlåning, som går ut på att på längre tid utlemna mindre belopp, så kommer indragning å fonden icke att ske utan yttersta nödfall, utan de anvisade medlen komma i sjelfva verket

att förblifva undandragna från Bankens rörliga fonder. De lånesökande skulle ej eller vara rätt väl betjenade, om just vid sådana tider, då efterfrågan af lån på fonden vore starkast, indragning egde rum. Särskildt synes mig närvarande tidpunkt vara olämplig att i ifrågavarande slags utlåning ytterligare binda 2 millioner af Riksbankens tillgångar, då den temligen rikliga penningetillgång, som Riksbanken för närvarande har, är till ej oväsentlig del beroende af upp- och afskrifningsmedel samt depositioner å högst 4 månader, till en del å stora belopp på samma hand, hvilka medel det ej lär kunna komma i fråga att fästa i en utlåning, derifrån de endast med stor svårighet kunna indragas.»

Herr Grefve *Lewenhaupt*, som, med instämmande i hvad Herr von Ehrenheim sålunda yttrat, särskildt ville fästa uppmärksamheten å det betänkliga att ur den egentliga diskonterings- och utlåningsrörelsen draga ett jemförelsevis så betydligt belopp som 2 millioner för att använda dem i en så tung lånerörelse, som utlåningen med afbetalningsrätt oneligen utgör, synerligast under nuvarande tider, då våra förnämsta exportvaror lede af högst ogynnsamma konjunkturer, och Riksbankens förmåga att minska olägenheterna häraf samt att genom rediskontering lenna penningeinrättningar försträckningar genom den föreslagna åtgärden ej oväsentligen inskränktes.

Banko-Utskottet, som i betraktande af nyttan och fördelen för den mindre jordbrukaren, tjänstemannen och handtverkaren m. fl., eller med ett ord för den mindre lånerörelsen i allmänhet, att från ifrågavarande fond kunna påräkna låneunderstöd funnit välgrundade anledningar för de väckta förslagen, att fonden, som under de senaste åren visat sig vara otillräcklig för tillfredsställande af lånebehovet, måtte varda förhöjd, har på grund häraf och med afseende å hvad Fullmäktige anfört funnit sig böra samma förslag på sätt och i den omfattning Fullmäktige häröfvan i främsta rummet föreslagit understödja; i följd hvaraf Utskottet hemställer:

att § 27 i bankoreglementet måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Nuvarande lydelsen:

Till afbetalningslånskola,
i den mån ingifna låne-
handlingar dertill föran-
leda, användas högst tio
millioner kronor.

*Till afbetalningslån må
användas högst tolf millio-
ner kronor.*

hvarjemte Utskottet, under förutsättning af bifall härtill, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad Fullmäktige föreslagit, hemställer:

att § 32 mom. 6 i bankoreglementet må komma att lydå sålunda:

Nuvarande lydelsen:

Mom. 1 Afbetalningslån
lemnas etc.

Mom. 2 }
Mom. 3 } oförändradt.
Mom. 4 }
Mom. 5 }

Mom. 6. Inlemnas till hufvud- eller afdelningskontor ansökningar om lån af detta slag å större sammanlagdt belopp, än tillgångarne medgifva, *beviljas lånen i den ordning anmälan derom ingått.*

Inlemnas till hufvud- eller afdelningskontor ansökningar om lån af detta slag å större sammanlagdt belopp, än tillgångarne medgifva, *pröfvas låneansökningarne i den ordning de ingått.*

Beträffande de af Herrar Lind och G. Andersson i deras förberörda motioner härförutom väckta förslag, att bestämmelse måtte i reglementet för Riksbanken införas derom, att vederbörande styrelse skall genast eller sist åtta dagar efter ingifvande af ansökning om lån hos Riksbanken erhålla underrättelse, huruvida den blifvit bifallen eller icke, har Utskottet, lika med Fullmäktige, funnit bestämmelse härom icke böra i reglementet inrymmas, utan ansett i sådant hänscende möjligen erforderliga föreskrifter böra af Fullmäktige meddelas, hvarför Utskottet hemställer:

att Herrar Linds och G. Anderssons motioner i berörda hänscende icke må vinna bifall.

Stockholm den 8 Maj 1879.

På Utskottets vägnar:

J. J. EKMAN.

Reservationer:

af Herr *Ekman*, med hvilken Herrar *A. Peyron* och *Rettig* instämt:
 »Jag anser Utskottet hafva bort till antagande af Riksdagen föreslå Fullmäktiges i Riksbanken uti deras afgifna yttrande i förevarande ärende alternativt gjorda senare hemställan, och att Utskottet i följd deraf bort, i stället för de föreslagna ändringarna i bankoreglementets § 27 och § 32 mom. 6, tillstyrka Riksdagen:

att § 33 mom. 4 i bankoreglementet måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Nuvarande lydelsen:

Såsom låntagare får ej någon häfta för högre lån med afbetalningsrätt än sextusen kronor.	Såsom låntagare får ej någon häfta för högre lån med afbetalningsrätt än fyratusen kronor.

af Herr *Wijkander*;

af Herr *J. Rundbäck*: »Till hvarje välordnad bankrörelse lærer väl i första rummet höra, för så vidt den skall motsvara allmänhetens billiga och berättigade anspråk, att frågor, särskildt de som röra penningtransaktioner och låneärenden, skyndsamt föredragas och afgöras. För att ett dylikt förfarande skulle kunna komma att ega rum, jemväl vid Riksbankens afdelningskontor i orterna, har så anordnats, att styrelsen i de tvenne större kontoren, nemligen i Göteborg och Malmö, sammanträder hvarje dag, på det lånesökande och andra må hastigt erhålla svar på sina ansökningar. Trots denna åtgärd gifver dock senaste revisionsberättelsen för Göteborgs afdelningskontor, likasom tvenne vid innevarande riksdag väckta, af flere riksdagsmän underskrifna motioner, i förening med det mera allmänt rådande missnöjet inom länedistriktet, vid handen, att vid pröfningen af de så kallade afbetalningslånen det pröfningssätt vid nämnda kontor iakttages, att om låneansökningar af detta slag tillströmma i större mängd än att de för afbetalningslån afsedda tillgångarne medgifva lånens beviljande, så läggas ansökningarne i hög och föredragas först när nödig penningtillgång förefinnes. Vid

första påseendet synes ett dylikt förfarande icke sakna skäl för sig; men följderna deraf blir, särdeles i knappa penningetider, som nu, att låneansökningar hopa sig i massa, att lånesökande, äfven de som kunna förete de bästa papper, få vänta i månader på svar, hvilket helt naturligt vållar olägenheter.

Enligt reservantens åsigt finnas egentligen endast trenne omständigheter, som kunna föranleda en bank till att afslå inkomna låneansökningar; den första, att inga penningar finnas, den andra, att lånesökandes säkerhet ej kan anses fullt betryggande, och den tredje, att lånehandlingarne i ett eller annat afseende äro ofullständiga eller felaktiga. Förefinnes förstnämnda orsak, så kan och bör svar genast lemnas, på det lånesökande må se sig om på annat håll. Är någon af de tvenne andra omständigheterna för handen, kunna och böra de äfven genast besvaras, på det att lånesökande må, om han så önskar och kan, förstärka säkerheten eller rätta det felaktiga, utan att behöfva vänta på svaret i månader, för att sedan efter det handlingarne äro återbekomne och återinlemnade ytterligare i månader få vänta på svar. — Ett dylikt förfarande, ehuru det endast användes vid ett lånekontor, måste rättas; men då sådant ej med framgång kan ske, med mindre än att ett tillägg eller en redaktionsförändring sker i bankoreglementet; så får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen behagade besluta, att bankoreglementets 32 § sista mom. måtte erhålla följande lydelse:

mom. 6. Inlemnas till hufvud- eller afdelningskontor ansökningar om lån af detta slag å större sammanlagdt belopp än tillgångarne medgifva, pröfvas låneansökningarne *så fort ske kan* i den ordning de ingått.»